

חפש : חפש באתר

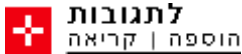
18:57 תשס"ה, 24. 4. 2005 -- שעות ישראל: 18:57

חדשות | כלכלה | גלריה | ספורט | מהדורת הדפוס | ארכיון הארץ

מהדורת
הדפוס

Online

[המהדורה המודפסת](#) << [מוסף הארץ](#)

בצאת ישראל ממצרים

מאת [עמירם ברקת](#), קהיר

כ-20 יהודים נותרו במצרים. בתי כנסת נותרו עוד פחות. רוב האנשים עומדים למות. גם רוב בתי הכנסת

מבחוץ זה נראה כמו חורבה, אבל אחרי שהשומר פותח את השער ונכנסים פנימה מתברר שפעם היה פה בית כנסת. מאחורי מגרש קטן מכוסה שברי בניין ניצב ארון הקודש. דלתותיו פרוצות ומגגו משתלשל מגן דוד, תלוי על בלימה. השומר מסביר שתקרת הבניין קרסה ב-1992, וגל החורבות שהותירה אחריה לא פונה מעולם.

לכאורה מדובר רק בעוד בית כנסת קהירי שהגיע לסוף דרכו. לפחות 20 כאלה התחסלו מאז שנות ה-70, ומרביתם היו גדולים ומפוארים מבית הכנסת הקטן שבחארת אל-יהוד, שכונת היהודים הימי-ביניימית של קהיר. אבל בית הכנסת הזה אינו עוד בית כנסת, בית הכנסת הזה הוא אחד האתרים היהודיים החשובים ביותר במצרים ובעולם כולו.

בשנה שעברה נערכו ברחבי העולם אירועים לציון 800 שנה למותו של רבי משה בן מימון, הרמב"ם. הוא מת ב-1204 בקהיר ולפי המסורת המקובלת הועברו עצמותיו לטבריה. אבל יהודי מצרים מאמינים שעצמותיו לא עזבו מעולם את המדינה. לפי המסורת הנהוגה במצרים הובאה גופת הרמב"ם תחילה לבית המדרש הקטן שבו לימד ואחר כך נטמנה באתר מצרי לא ידוע; אחת המסורות גורסת כי עצמותיו טמונות עד היום בגומחה הקטנה שבקיר בית המדרש.

לאף אחת מהמסורות לא נמצאה הוכחה, אבל גם לפי ההיסטוריונים בית הכנסת והישיבה על שם הרמב"ם הוא אחד מבתי הכנסת העתיקים ביותר בעולם, בן 800 שנה בקירוב. זו הסיבה שרק לעתים רחוקות מתירה הקהילה היהודית בקהיר לבקר במקום. לאחר הפצרות מרובות ניאותר לפתוח את שערי המקום לעיתונאי וצלם ערב פסח.

אף שמבית הכנסת עצמו לא נותר הרבה יותר מארבעת קירותיו, שאר אגפי המבנה עוד עומדים על תלם. במשך מאות שנים נהגו יהודי מצרים לעלות לרגל למקום, הנמצא בלב סבך הסמטאות העתיקות של השכונה. חולים חשוכי מרפא האמינו כי יירפאו ממחלתם אם יישארו ללון בסמוך לקבר הרמב"ם. כיום רוב הסיכויים שלא היו נרפאים ממנה אלא נדבקים באחרת, אם לשפוט לפי הצחנה העולה מהשירותים.

מעל הכניסה לבית המדרש תלוי דיוקנו המיותם של הרמב"ם, לפי הפתגם גדול היהודים מאז משה רבנו. באולם הקטן מאחורי הכניסה שטים ספסלים וחלקי ריהוט אחרים בתוך מה שנראה כביב שופכין. המקום מוצף מים, כמעט עד לגובה התקרה. בגומחת ה"קבר" של הרמב"ם ניתן לחזות היום רק בצלילה. "מה שיש שם, במלה אחת, זה ג'ורה", אומר פרופ' מיכאל לסקר, חוקר יהדות מצרים מאוניברסיטת בר-אילן. הוא אומר שניסה לסייע לנשיאת הקהילה היהודית בקהיר, כרמן ויינשטיין, למצוא תורם לשיפוץ המקום אך לשווא. "הארגונים היהודיים הגדולים אמרו שזה לא בתחום אחריותם ויוצאי מצרים בעולם לא היו מוכנים לתת אגורה".

בית הכנסת על שם הרמב"ם בקהיר. בגומחת ה"קבר" של הרמב"ם ניתן לחזות היום רק בצלילה צילומים: אורי לנץ

ריקנות כללית

גם בית הכנסת הגדול של הקראים בקהיר, בשכונת עבאסיה, אינו פתוח בדרך כלל לביקורים. השומר במקום הסכים להכניס אותנו בתנאי שנימנע מלצלם. הסיבה מתבררת מיד:

המראה הכללי של בית הכנסת הוא כשל טירת רפאים בסרט אימה (מצרי). הבניין

המזכיר במראהו מזבח ענקי עומד שומם לחלוטין, רק רעש הרוח המכה בזוגיות שנותרו שלמות מפר את הדממה. המבקרים היחידים במקום הם היונים בלהקה שהשתכנה בחלל, כך שבדרך לאולם התפילה נאלצים המבקרים לבוסס בשכבת הפרשות עבה. שתי נברשות עשויות ברונזה ובדולח בסגנון אר-דקו הן השרידים האחרונים מימי התפארת. שלשלאות אחרות נשארו תלויות מיותמות, עדות לנברשות נוספות שהיו ואינן.

עד לפני מספר לא רב של שנים היה בית הכנסת הזה, על שם משה דרעי, גדוש בחפצי ערך יהודיים שהובאו אליו בחלקם מבתי כנסת אחרים של הקראים לפני חיסולם. בספרו על האתרים היהודיים בקהיר מאמצע שנות ה-90 מציין ד"ר יורם מיטל, מזרחן מאוניברסיטת בן-גוריון, שעל רצפת בית הכנסת פרושים שטיחים ומחצלות שעליהם התפללו הקראים, שבבנין בית הכנסת מוחזקים כ-2,000 ספרים ושבארון הקודש מונחים עדיין ספרי תורה יקרי ערך, עשויים גווילים. לכל אלה אין כיום זכר. כל שנותר הוא ארון ספרים אחד, ערימת ארגזים שקועה באבק ומספר תיבות ריקות של ספרי תורה.

מיטל מעריך שהאחראים לביזה הם יהודים מקומיים. כבר בעת שביקר במקום לצורך איסוף החומר להכנת הספר, בתחילת העשור שעבר, שם לב שמסביבו ישנם "אנשים שמאוד לא מרוצים מכך שאני מתעד את הפריטים. בשלב מסוים אסרו עלי להמשיך". דביר יוסף, דובר העדה הקראית בישראל, אומר שהקראים בישראל מודעים היטב לכך "שהרכוש בקהיר לא נשמר בצורה ראויה", אבל ידם קצרה מלהושיע. "בקושי יש לנו תקציב כדי לקיים את הקהילה בישראל", הוא אומר.

בית הכנסת הקראי בקהיר. מראה כללי כשל טירת רפאים בסרט אימה

מעדויות וסיפורים של ישראלים שביקרו באתרים אחרים השייכים לקהילה בקהיר עולה תמונה דומה של הזנחה ושקיעה. בבית הכנסת האשכנזי היחיד בעיר, במרכז העיר, מתגוללים ספרים ומסמכים ישנים על הרצפה בשכבת אבק וזוהמה. בית הקברות היהודי הענק בשכונת באסאתין (בוסתנים) משמש כמכרה מאולתר לכריית שיש, אבן ומתכות מהקברים וכמעט לא נותרה בו מצבה אחת שלמה.

באלכסנדריה המצב טוב יותר. במתחם הקהילה היהודית ברחוב נבי דניאל נמצאים בית הכנסת אליהו הנביא, בניין משרדי הקהילה שבו שכן בית הדין הרבני ובניין נוסף ששימש כבית הספר היהודי ומושכר כיום למוסד חינוך מוסלמי. הבניינים ההיסטוריים היפהפיים טובלים בגינות נוי מטופחות ומתוחזקים לתלפיות. בית הכנסת, הנחשב לגדול במזרח התיכון, הוא מבנה מרשים: גרם מדרגות שיש צחורות ורחבות מוביל לרחבת הכניסה המוקפת גדר אבן מסוגנת. החלל הענק בפנים, שעד מחצית המאה ה-20 הכיל 1,000 מתפללים, מואר באורן של עשרות מנורות שבעת קנים, בתוספת אור יום הבוקע מהוויטראז'ים המסוגנים. קשתות האבן ועמודי שיש קאררה איטלקי בגון ורדרד, בעלי כותרות יוניות צחורות, משווים למקום מראה של קתדרלה. על גב המושבים מוצמדים עדיין דיסקיות פליז הנושאות את שם בעליהן. אבל התחושה הכללית היא של ריקנות, של מקום שוקק חיים שהיה למוזיאון.

בבניין הקהילה באלכסנדריה ארכיון ענק ובו שמור עברה של הקהילה: תעודות

הלידה והפטירה, הכתובות וערב רב של ספרים ומסמכים ישנים. באחד הארונות הנעולים שמורים הגביעים בהם זכתה קבוצת הכדורסל מכבי אלכסנדריה, אלופת מצרים בשנות ה-30 של המאה ה-20. גם מכאן הולכים ונעלמים החיים. על אשכ נטוש במסדרון קבוע עדיין השלט "תעודות אזרחיות" בעברית ובצרפתית, ממולו אולם הדיונים השומם של בית הדין הרבני.

"כמו צללים עריריים משוטטים כמה ישישים וישישות קטני קומה בקומפלקס היהודי המרוקן שמסביב לבית הכנסת", כתב הסופר חיים באר לפני 16 שנים בכתבה על אלכסנדריה ונדמה שדבר לא השתנה מלבד מספר הישישים, שהתמעט. נשיא הקהילה, רופא השיניים ד"ר מקס סלאמה, חגג לאחרונה יום הולדת 90. לינה מתתיה, מדריכת המבקרים האגדתית של בית הכנסת, חצתה את גיל 80. מנהל הקהילה ויקטור באלאסיאנו, הטוען לתואר "היהודי הצעיר ביותר במצרים", הוא בן 65.

בית הכנסת המרכזי של קהילת קהיר הוא "שער השמים" ברחוב עדלי במרכז העיר. הבניין שנבנה בפאר רב הושלם ב-1905 ומעוטר בסמלי הלוטוס הפרעוני ועץ הדקל, סמלה של הקהילה היהודית בעיר. בשנות ה-80 שופץ בית הכנסת במימון המיליונר נסים גאון והתעורר לחיים למשך כמה שנים. ד"ר מיטל עדיין זוכר מאות רבות של תיירים ישראלים שהיו באים לבית הכנסת בחגים. היום לא נערכות במקום תפילות באופן סדיר. חזית הבניין הפונה לרחוב הראשי נשמרת על ידי חוליית חיילים מצרים, חמושים ברובים, הניצבים מאחורי מחסות ממוגנים. מעברו השני של הכביש מונפים דרך קבע שלטים בגנות ישראל. זה שנים מנסה ישראל לשכנע את השלטונות המצריים להסיר את השלטים. הנושא עלה גם בשיחותיו האחרונות של שר החוץ סילבן שלום בשבוע שעבר בקהיר.

בית הכנסת עצמו חשוך ושומם, שרוי באווירת נכאים. בכניסה, ליד קופת צדקה גדולה, יושבת קשישה יהודייה שמתקשה להסביר פנים למבקרים. היא אוסרת לבקר בעזרת הנשים ורק לאחר הפצרות ניאותה לאפשר לצלם את בית הכנסת מבפנים, "אבל רק תמונה אחת".

יציאת מצרים השנייה

שלט זיכרון פשוט, הקבוע על אחד מעמודי בית הכנסת בעדלי, מחזיר את המבקר 60 שנה לאחור, לתקופת הזהר של הקהילה היהודית במצרים. השלט הוא לזכרו של יוסוף אסלן קטאווי פאשה, שר לשעבר בממשלת מצרים ואחד ממנסחי החוקה המצרית של שנת 1923, שכיהן כנשיא הקהילה בשנים 1924-1942. הקטאווי נמנו עם אצולת הממון של יהודי קהיר. הם עשו את הונם בתעשיית הסוכר ונמנו עם מייסדי הבנק הלאומי המצרי. בהנהלת הבנק ישבו אז בני משפחות יהודיות נוספות כמו דה מנשה, רול, סוארס וסיקורל, בעלי רשת בתי כלבו מהגדולות במדינה.

40 אלף יהודים חיו באותן שנים בקהיר ומספר דומה התגורר באלכסנדריה. יהודים רבים, מאירופה כמו מטורקיה ומדינות ערב, היגרו למצרים בסוף המאה ה-19 כדי לקחת חלק בפריחה הכלכלית שהביאה פתיחת תעלת סואץ ב-1869. רק לאלפים בודדים היתה אזרחות מצרית, אבל הם חשו רצויים בחברה. יהודי אלכסנדריה חיו בעיר ששליש מתושביה היו בני מיעוטים לאומיים שונים ולא חשו צורך מיוחד ללמוד ערבית. המצב החל להשתנות לרעה בסוף שנות ה-30, על רקע התגברות הרגשות הפאן-ערביים והאיסלאמיים בחברה המצרית. המזרחן האמריקאי יואל בינין מאוניברסיטת סטנפורד בקליפורניה, ארה"ב, מציין באחד ממאמריו בנושא שלא רק היהודים סבלו מכך אלא גם בני המיעוטים האחרים - הסורים-הנוצרים, האיטלקים, היוונים והארמנים - שהתקשו יותר ויותר לשמור על זהותם הקוסמופוליטית-הלבנטינית. אבל הבעיה שצצה ב-48' היתה ייחודית ליהודים.

הקמת מדינת ישראל ומלחמת

בית הכנסת באלכסנדריה. נחשב לגדול במזרח התיכון אבל נראה כמקום שוקק חיים שהיה למוזיאון

העצמאות בישרו את תחילת הקץ של היהדות המצרית. "יציאת מצרים השנייה" החלה ב-48' ותוך שנתיים עזבו שליש מהיהודים. האחרים שקיוו שסיום המלחמה יחזיר את חנם בעיני המצרים התבדו עד מהרה. שלטונות מצרים שהוציאו את הציונות מחוץ לחוק הבטיחו הגנה ליהודים שיישאו מצרים נאמנים, אבל לא תמיד עמדו בכך. ב-26 בינואר 1952, לדוגמה, נמנעה המשטרה מלהתערב במהומות בקהיר שבהן נרצחו עשרות יהודים והוצתו מלון "שפרד", בית הקולנוע "מטרו" ועוד עשרות עסקים בבעלות יהודית.

שנתיים אחר כך, ב-54', סיפקה ישראל למצרים תירוץ מצוין להמשיך באותה מדיניות, עם חשיפתה של חוליית יהודים מצרים שביצעו פיגועים באלכסנדריה ובקהיר בהנחיית אמ"ן, בפרשת "עסק הביש". אפילו פטריטים מצרים מוצהרים כמנהיגי הקהילה היהודית בקהיר התחילו לחוש לא רצויים. הקראים, ה"יהודים הערבים" של מצרים שנהגו במשך מאות שנים להתלבש ולדבר כמצרים, מצאו את עצמם בסירה אחת עם אחיהם המערביים.

שתי המכות האחרונות שנחתו על יהודי מצרים, מלחמת סיני ב-56' ומלחמת ששת הימים ב-67', הותירו במדינה רק כמה מאות יהודים: כשליש עד מחצית מיהודי מצרים היגרו לישראל והיתר למדינות המערב, צרפת, קנדה, אוסטרליה וכמובן ארה"ב. העסקים הרבים נמכרו למצרים או שהולאמו. עשרות הווילות המפוארות שבנו היהודים העשירים לאורך גדות הנילוס ובמרכז העיר משמשות כיום שגרירויות זרות, אנשי עסקים, מוזיאונים וספריות.

הרכוש הקהילתי של יהודי מצרים, לעומת זאת, נותר ברובו בידיים יהודיות. בתי הכנסת, תשמישי הקדושה, הספרים העתיקים וספרי התורה הנדירים היו אוצר ששווי נאמד בעשרות מיליוני דולרים. על פי החוק המצרי, אסורה מכירת פריטים שגילם יותר מ-100 שנה, אבל מכירת החיסול המחתרתית של נכסי הקהילה לא חדלה והגיעה לשיא בשנות ה-80. מיכאל דנה, בנו של ראש הקהילה באותן שנים יוסוף דנה, סיפר לרון ברגמן במוסף זה (29.1.96) על גנבי יודאיקה יהודים מארה"ב שנכנסו לבתי הכנסת כתיירים, על סוחרי עתיקות שניסו לשחד את השומרים ועל ישראלים רבים שפנו לאביו והציעו לו כסף רב תמורת פריטים נדירים. בחלק מהמקרים תפסו שלטונות מצרים את המבריחים והחרימו את שללם. כמה עשרות גוילים עתיקים עדיין מוחזקים בשדה התעופה בקהיר.

שגריר ישראל במצרים באותן שנים, משה ששון, סיפר לברגמן שכשהגיע לקהיר ב-81' היו בה 32 בתי כנסת וכשעזב, שש שנים אחר כך, נותרו בה 12 בלבד. כמה מראשי הקהילה לא עמדו גם הם בפיתוי והתחילו לממש נכסים. "הם ראו שאין דור המשך ושהרכוש עתיד לעבור למצרים אז הם החליטו לעשות מזה הון", אומר מזרחן ישראלי. "אמרו שהכסף יילך לקהילה אבל בפועל כמעט הכל הלך לכיס הפרטי".

אחד הגופים הבודדים שפעל כדי להציל את מורשת יהודי מצרים היה המרכז האקדמי בקהיר, השייך לאקדמיה הלאומית למדעים (ובחסותו התקיים ביקורנו במצרים). "גילינו כמויות אדירות של ספרים בבתי הכנסת", אומר מייסד המרכז ומנהלו באותן שנים, פרופ' שמעון שמיר. "התברר לנו שחלק גדול מהספרים מגיעים מאוספים פרטיים שיהודים מצריים זרקו מחשש שייתפסו בביתם 'חומר תעמולה' בעברית".

בתחילת שנות ה-90 אוחסנו הספרים, כ-15 אלף במספר, בשלוש ספריות השייכות לקהילה היהודית, השוכנות בצמוד לבתי הכנסת "שער השמים" בעדלי, "עזרא" ברובע פוסטאט ובית הכנסת הקראי. מרבית הספרים הם מהמאות האחרונות אבל יש ביניהם גם שלושה "ספרי ערש" נדירים מראשית המאה ה-16. אלא שפרויקט האיסוף והשימור לא הושלם - מסיבות תקציביות, אומרים במרכז - ועד היום לא הסתיימה עבודת הקטלוג של הספרים והם מוחזקים בתנאים בלתי מספקים. מנהל המרכז כיום, ד"ר שריאל שלו, אומר שניסה לגייס סכום של כ-5,000 דולר לצורך השלמת הקטלוג מאחד הארגונים היהודיים הגדולים, אבל לא זכה לכל מענה.

בית הכנסת "עזרא" בפוסטאט, הרובע שממנו החלה קהיר להתפתח במאה השביעית לספירה, הוא היחיד מבין בתי הכנסת בקהיר שגורלו שפר עליו. במקורו היה בית הכנסת כנסייה קופטית וזו נמכרה ליהודים בשנת 882 לספירה. בית הכנסת נבנה מחדש כמה פעמים, האחרונה שבהן ב-1890. במהלך עבודות הבנייה שנערכו באותה שנה נחשפה בעליית הגג "הגניזה הקהירית", מאות אלפי מסמכים שכתבו יהודי קהיר במשך כמעט אלף שנה.

גם "עזרא" סבל שנים רבות מהזנחה, אבל ב-1980, בעקבות הסכם השלום, הוא נבחר כפרויקט שישמש סמל לדו-קיום היסטורי בין יהודים, נוצרים ומוסלמים. שר החוץ המצרי אז בוטרוס ראלי ונשיא הקונגרס היהודי העולמי אדגר ברונפמן סיכמו לשמר את בית הכנסת. עבודות השימור, שנעשו בפיקוח אחותו של ברונפמן, האדריכלית הקנדית פיליס למברט, הסתיימו בתחילת שנות ה-90, וכיום נהנה בית הכנסת משפע מבקרים, מרביתם תיירים לא יהודים.

בשנים האחרונות אף פינו המצרים את התושבים מההאזור כולו כדי להפוך אותו למתחם תיירותי שבו יוכלו המבקרים לצפות בבתי הכנסת, הכנסיות והמסגדים העתיקים ביותר בקהיר. לד"ר מיטל אמנם מפריעה העובדה שהמקום לא ישוב לעולם להיות בית כנסת אלא "יישאר כמונומנט בין-דתי", אבל הוא מלא הערכה לעבודת השימור. "זה יכול לשמש מודל חיובי לשימור העבר היהודי בתקופה שבה אין הווה יהודי. החשוב הוא שהמצרים מתייחסים למקום כחלק ממורשתם הם. הלוואי שגם שאר האתרים יטופלו כך".

נשות וינשטיין המנהיגות

קשה לדעת כמה יהודים חיים היום במצרים. פרופ' עדה אהרוני מחיפה, חוקרת יהדות מצרים ופעילה בארגונים של יוצאי מצרים, אומדת את מספרם ב-20: שמונה באלכסנדריה ו-12 בקהיר. אבל מבחינה משפטית לפחות הקהילות היהודיות בשתי הערים עדיין חיות ופעילות ומנהלות לא מעט נכסים. הקהילה באלכסנדריה מחזיקה במתחם הבניינים בנבי דניאל, הקהילה בקהיר מחזיקה כעשרה בתי כנסת, חלקם כאמור בעלי ערך היסטורי רב, בבית הקברות הענק בבאסאתין ובבניין משרדים ובית ספר בשכונת עבאסיה.

נשיאת הקהילה היא כרמן וינשטיין, אשת עסקים בת כ-70, שהחליפה בתפקיד את אמה, אסתר וינשטיין, שמתה בשנה שעברה בת 93. במשך שנים זכו הנשים היהודיות בקהיר לאזכור רק אם נישאו לבעלים מפורסמים, כמו נשותיהם של חיים הרצוג, אבא אבן, בוטרוס ראלי ומנדס פרנס, ראש ממשלת צרפת בשנות ה-50. המומחה לאתרים יהודיים בקהיר, ד"ר מיטל, עדיין זוכר את ההפתעה שאחזה בו כשקרא על בחירתה של אסתר וינשטיין לתפקיד. "בקהילה שמאז שנת 700 בערך נשלטת על ידי גברים, זו היתה מהפכה פמיניסטית אמיתית. אני זוכר שבאלכסנדריה לא ידעו איך לאכול את זה".

לוח המודעות בכניסה לבית הכנסת בעדלי מכוסה בתמונותיהן של הווינשטייניות, האם והבת, יחד עם הילארי וצ'לסי קלינטון שביקרו בקהילה ב-99. בקרב יוצאי מצרים יש כאלה המאשימים את כרמן וינשטיין שהיא משרתת את האינטרסים של

מצרים ולא את אלה של הקהילה היהודית. תומכיה אומרים שהיא פועלת ללא לאות כדי להגן על הנכסים שנותרו בבעלות הקהילה. פרופ' שמיר אומר שכרמן עשתה "מאמצים עילאיים" כדי למנוע את הרס בית הקברות היהודי בבאסאטין כשהשלטונות המצריים ביקשו לסלול עליו כביש מהיר. היא גם הקימה חומה מסביב לבית הקברות והצליחה לסלק את הפולשים שעברו להתגורר בו (עמנו סירבה ויינשטיין להיפגש. אחד ממקורביה הסביר שהיא לא נפגשת עם עיתונאים ישראלים ולא מקיימת קשרי עבודה עם גופים ישראלים).

אבל דומה שמאמציה של ויינשטיין בחזית המצרית מחוורים לעומת מאבקה עם בני עמה. מכריה אומרים שיש לה בטן מלאה על הישראלים החיים בקהיר, על כך שהם מדירים את רגליהם מבתי הכנסת של הקהילה. בשנים האחרונות היא פנתה שוב ושוב ליוצאי מצרים עשירים החיים במערב בניסיונות לגייס כספים לשיקום האתרים היהודים, אך ללא הצלחה. "זה היה די מביך", אומר פרופ' שמיר שסייע לה בכמה הזדמנויות, "הם אמרו שהם אינם מוכנים לשמוע על מצרים, שבשבילם זה תיק סגור. אין לי ספק שיהדות מצרים היתה יכולה לעשות הרבה יותר כדי לשמר את עברה".

כ-20 ארגונים של יוצאי מצרים פועלים כיום בעולם ורבים מהם מסוכסכים זה עם זה שנים ארוכות. דווקא בשנים האחרונות, אחרי עשרות שנים של אדישות והזנחה, מורגשת התעוררות. בשנה הבאה יערך לראשונה קונגרס עולמי של יוצאי מצרים בחיפה. פרופ' אהרוני, אחת מיוזמות הקונגרס, אומרת שהכוונה היא "לאחד כוחות" במאמץ לשמר את המורשת היהודית במצרים. היוזמה המתגבשת לדבריה היא להעביר את הספרים והמסמכים של הקהילות היהודיות לאגף מיוחד בספרייה החדשה של אלכסנדריה. "קיבלנו תגובות חיוביות מאוד להצעה מהשלטונות המצריים".

אבל הרעיון מעורר התנגדות נחרצת בקרב "האגודה למחקר ולהפצת יהדות מצרים", גוף שנוסד ב-96' בארה"ב. מאז הקמתו מנהל הארגון קמפיין להוצאת כל הרכוש הקהילתי ממצרים, לא רק ספרי הקודש ותשמישי הקדושה אלא גם ארכיוני הקהילות בקהיר ובאלכסנדריה. "בשבילנו זה לא ארכיונים, אלה תעודות חיות", מסביר נשיא הארגון דזירה סאקאל. "אנשים רוצים את תעודת הלידה שלהם, את הכתובה".

ראשי הארגון כבר הספיקו ליזום כתבות בנושא בעיתונות האמריקאית, להחתיים חברי קונגרס ולפנות לנשיא בוש הבן. ב-2001 הודיעה מחלקת המדינה שבירור מעמיק שנערך בנושא העלה שאין מקום להתערב בשלב זה, משום שנשיאת הקהילה ויינשטיין מתנגדת להוצאת הפריטים מבעלות הקהילה. סאקאל מסרב להרים ידיים. בימים האחרונים, הוא אומר, קיבל מכתב מ"אישיות ישראלית בכירה ביותר" ובו הבעת נכונות לסייע.

פרופ' שמיר לא מתלהב מהתוכניות של סאקאל. מאחורי הדרישות להוציא את הפריטים ממצרים, הוא סבור, עומדים לא פעם "מניעים מפוקפקים". פרופ' אהרוני מסכימה: "עם כל הכבוד לפעילות של סאקאל, הרבה יוצאי מצרים בעולם חושבים שהוא קיצוני מדי, שהפעילות הזאת מזיקה ושזה פשוט לא מציאות".

ארגונו של סאקאל כבר הודיע שלא ישתתף בקונגרס הקרוב, לאחר שנדחו דרישותיו לנקוט קו לוחמני נגד המצרים. בראיון עמו מותח סאקאל ביקורת חריפה על הקונגרס ומכנה אותו "הפרקליט הטוב ביותר שמצרים יכלה למצוא. אם הם רוצים לרקוד ריקודי בטן עם המצרים ולאכול אתם פול ופלאפל, שיהיו בריאים. אנחנו לא מעוניינים".

תגובות

+ **הוספת תגובה חדשה**

23/04/05 09:22 | עיה

1. דיפוזיט ושואה - נדידות וחייל -

ותוצאות ..... (לת)

23/04/05 20:23 | Joel Beinin

2. !Not a professor

23/04/05 23:37 | Rachel Hapeel

3. Re # 2

+ **הוספת תגובה חדשה**

[Online](#) | [גלריה Online](#) | [כלכלה Online](#)

[תקנון האתר](#) | [תמיכה ושירות](#) | [ארכיון הארץ](#) | [המהדורה המודפסת](#) - [עמוד ראשון](#) | [דף הבית](#)

כל הזכויות שמורות, "הארץ" © - All rights reserved Haaretz